

SAMOBORSKI LISTI

Ljetovanišni vjesnik.

„Samoborski list“ izlazi 1. i 15. u mjesecu.

Pretpлата na cijelu godinu stoji K 4.—, na pól godine 2 K, na četvrt godine 1 K. S poštom ili s dostavom u kuću 48 fl. na godinu više. U Americu K 1.40 na godinu više. Pojedini broj stoji 20 filira.

Vlasnik i odgovorni urednik: M. Kleščić.

Uprava nalazi se na Trgu Leopolda Salvatora br. 18.

Oglase prima uprava, a plaća se za petiti redak u redakcijskom dijelu po 20 fl. u oglasnom 10 fl. Za oglase, koji se više puta uvršćuju, daje se znatan popust. Novci i rukopisi šalju se uredništvu „Samoborskog lista“. Neplaćena se pisma ne primaju. Rukopisi se ne vraćaju.

God II.

U Samoboru, 1. rujna 1905.

Br. 17.

Perijalna razmatranja.

II.

Pa zar treba, da u gradovima, a napose u Zagrebu, škole trpe od prevelika broja učenika po razredima i od ubitačnih posljedica, kojima je djače tjelesno i duševno od 10. do 14. godine svoga mladjanoga života tamo izvršeno, kad eto u okolišu Zagreba ima lijepih i ubavih mjesta, zdrava i čista zraka, gdje skoro do svake kuće ima dvorište i bašča, gdje svijet sprovadja život daleko uredniji i čedniji, a u mnogom pogledu i čišći, nego li u gradu, koji se u svemu sve to više približuje velegradskom uredjenju i u socijalnom smjeru? Taj smjer može biti blagotvoran u koječem, ali nikako za dijete, koje u toj dobi treba da sabire tjelesnu i moralnu snagu za svoj muževni život.

Zar bi se otvorenjem niže gimnazije ili realne gimnazije u okolišu okrnjili viši zavodi u Zagrebu? To ne bi, pače bi ove riješili tereta upravljati tolikim paralelkama, a broj učenika snizio bi se za dvije do tri stotine, većinom takovih, koje bi roditelji već zdravija radi slali u zavod na ladanje sa željom, da im djeca naporno školsko naukovanje sprovedu u 10 mjesечноj zračnoj koloniji.

Čisti ladanjski uzduh prozračio bi njihove učevne sobe od sata do sata, a slobodno vrijeme evo ih opet na svježem zraku, u vrtovima, na bližim livadama i bregovima. Proljeće i ljeto pružali bi ovoj djeci kretnje i zabave, a i poduke baveći se sabiranjem zbirke lepira i kukaca, botaniziranjem; na jesen eto žive igre na le-

dini i šetnje u bregove, a zimi kod zdrave studeni da vidiš grudanja snijegom i sklizanja po ledu. Sve su to besplatna ladanjska uživanja i zdrave tjelesne kretnje za dječake od 10. do 14. godine, koje Zagreb djeci u neposrednoj blizini i bez troška ne može pružati. Ima tamo na pretek krasnih nasada, javnih vrtova i perivoja, ima igrališta za djecu pod nadzorom pjestinja i guvernanta, ali ne takovih, gdje bi dečki vrela i zdrave krvi slobodno razvili onu fizičnu snagu, koja se tako mili roditeljima. Djače u razvitku tjelesnom treba mjesta i čista zraka.

Od mjesta u okolišu zagrebačkom bio bi upravo Samobor kao stvoren, da se u njem osnuje niže srednje učilište. Blizu Zagreba svi su se prirodni i mjesni uvjeti složili, da se na uhar ostvarenja toga nešto ozbiljna učini. Ta ima baš u Samoboru toliko otmjenih i naobraženih gradjana, koji bi sporazumno sa mjesnim oblastima mogli ovo za njihovu djecu toliko važno pitanje ne samo pokrenuti nego i pobrinuti se za odbor od nekoliko energičnih lica, da ga prouče, da prijedloge sastave i učine nužne korake kod nastavne oblasti, da ta za Samobor korisna zamisao ne prodje — Gradnom.

Domaće vijesti.

Svečano otvorenje Hydropatičkoga zavoda. U srijedu 30. pr. mj. otvoren je svečano Hydropatički zavod. Iz Zagreba su bili kod otvorenja od „Zbora“ ova gg. liječnici: Dr. Dežman, Dr. Fischer, Dr. Jurčić, Dr. Marković, Dr. Richtarić, Dr. Scholler, Dr. Schwarz, Dr. Švrljuga, Dr. Winkler i Dr. Žirovčić.

Tako je drugdje, a ni kod nas nije ništa u tom bolje; pače bliće i gore, jer se u nas pije više vina nego piva. Najgore je u Slavoniji i u Lici, gdje se ponajviše troši „špira“ (džikan), koja djeluje još brže i ubitačnije. Bila bi s toga patriotska dužnost svakoga, a najvećma naših narodnih zastupnika, da i o tom vele važnom pitanju razmišljaju, naročito: kako da se odstrane uzroci toga velikoga zla, koje se tako reći ukorjenilo već u našem narodu...

U Budimpešti su već mnogi sveučilišni profesori svestrano o tom razmišljali, te sazivali pučke skupštine, da predobiju i šire općinstvo za obranu proti alkoholizmu. U tim su skupštinama raspravljali i zahtijevali, da se od strane zemaljskih vlasti zabrani prodaja rakije i sličnih pića na nedjelje i blagdane. Ovakova je uredba i u Engleskoj, te je veoma korisna po svekoliko pučanstvo.

Proti alkoholizmu osnovana su u nekim državama posebna društva, tako u Americi, Engleskoj, Švedskoj i Norveškoj. Ta su društva postigla lijepih rezultata.

I u nas se počelo nešto na tom polju raditi, no razmjerno veoma malo. Kod nas se ljudi smiju, kad im se stane govoriti, da su žestoka pića pravi otrov, kojima se truje tijelo i duša čovjeku. Razumijeva se samo sobom, da i žestoka

Jer nam je list zaključen, donijet ćemo opširniji izvještaj u budućem broju.

† Fra Grgo Martić. Iz Kreševa javlja žica tužnu vijest, da je slavni hrv. pjesnik Fra Grgo zatvorio zauvijek trudne oči. Hrv. narod proliće suzu jadikovku za Homerom svojim, koji je opjevao njegov život: „uz jadiku i jadove klance“, a u neumrlim stihovima ovjekovječio njegovu težnju za prosvjetom i slobodom — „rajskim radovanjem“.

Početak školske godine. Danas u jutro opet je bilo življe po našim ulicama: započela se nova škol. godina. Mladež razne dobe veselo je grmla sa svojim roditeljima u školske prostorije, s kojima se rastala prije dva mjeseca. U 8 sati otputila se mladež iz škole u župnu crkvu, gdje je prisustvovala svečanoj misi i zazivu Duha svetoga. U pojedine razrede upisano je za ovu škol. godinu ovaj broj djece: u I. razred 42 dječaka i 36 djevojčica; u II. razr. 35 dječ. i 41 djevoj.; u III. 47 dječ. i 40 djevoj.; u IV. razr. 37 dječ. i 30 djevoj.; u V. razr. 11 dječ. i 14 djevoj.; u opetovnicu 24 dječ. i 14 djevojčica. Poučavat će se po novoj naučnoj osnovi. Po njoj je opet uvedeno u škole koso pismo.

Promjene u svećenstvu. Dosadnji kapelan u Samoboru g. Josip Selak premješten je u sv. Mariju u Medjumurju; g. Dionizije Vukovarac, kapelan u Koprivnici, premješten je u Samobor; novomisnik g. Mijo Razum namješten je za kapelana u Zlatar.

Promjene u učiteljstvu. G. Hinko Prišlin, privr. učitelj u Kotarima, premješten je na pučku školu u Lugu.

Pomrčina sunca. Prekjučer mnogo je našeg općinstva pratilo kroz oćadjena stakla tečaj pomrčine, koja se započela u 1 sat 19 čas. na zapadnom rubu sunca, a završila se u 3 s. 39 čas. na jugo-istočnom. U najvećoj su fazi bile zastrte tri četvrtine sunčanoga promjera. Za pomrčine sunčano je svijetlo bilo blijedo. Na golubovima i lastavicama opazilo se, kako su nemirno i bez cilja ljetali ulicama.

Iz okoliša Hydropatskoga zavoda. Kako je poznato, uz lječilišni zavod nalazi se malen

Budimo umjereni!

„Više se je ljudi utopilo u vinu, nego u vodi...“ Dr. Gundrum.

Žestoka pića najveći su neprijatelji čovječanstva. O toj žalosnoj istini uvjerit će se svako, tko samo pročita rasprave kongresa, koji je nedavno održavan u Beču.

Kako se i u nas često troše žestoka pića preko „mjere“ i dosta neumjerenost, ne će biti za lišno, ako priopćimo nekoliko statističkih podataka o škodljivosti neumjerenoga uživanja pića. Možda će komu to dobro doći, da barem znađe, kako se sām truje, uništavajući si tjelesni organizam.

U Švicarskoj umire svaki deseti muškarac od prekomjernoga pića; u Münchenu imade više nego i u kojem gradu na svijetu ljudi, koji boluju na arcu, jer se tamo „strašno“ pije pivo. — Od svih umobolnih otpada 40% na one, koji previše piju. U Pruskoj se troši jedna osmina cjelokupnog dohotka na — žestoka pića.

Premda smo već govorili u našem listu o štetnim uplivima alkohola, ipak smo rado dali prostora i ovome člančiću vrijednog našeg suradnika, jer držimo, da o trijeznosti i umjerenosti nije nikad previše raspravljati. Ured.

pića ne škoda, ako se umjerenost uživaju. I niko ne brani umjerenost uživanje žestokih pića, a najmanje onim ljudima, kojima treba okrepe u teškom radu.

No proti opijanju, kakovo se opaža kod nekih nerazumnih ljudi, treba da ustane svaki čovjekoljub. Naročito treba upozoriti roditelje, da ne podavaju žestokih pića maloj djeci. Koliko to štete čini, osvjedočili su se mnogi liječnici, učitelji i drugi, koji se bave s djecom; a o tome je napisao križevački fizik i poznati strukovnjak Dr. Gundrum prekrasno djelo „Alkohol i djeca“, koje najtoplije preporučujemo svakomu, a najviše roditeljima, koje je Bog obdario brojnom dječicom.

Sve u jedno: nastojmo, da budemo umjereni u uživanju žestokih pića i da svakoga, koji je zašao stramputice, odvrćamo od gotove propasti, u koju slijepo srće možda na nesreću svoje obitelji. Ako ikada, a ono sada treba da budemo trijezni i ozbiljni, jer su nastupila teška vremena, gdje je nužna i štednja i razbor. Grijmo vinograde i prodajmo vino i rakiju, neka se izvaža i kupuje, a mi — budimo umjereni!

Filemon.

u njegovoj blizini. Osim toga je poznato, da nama uopće treba neko šetalište u ravnici, i da se o tome pitanju već više puta povela riječ. Zemljište, koje se nalazi uz dosadanje nasade oko hydropatskoga zavoda, nije općinsko već vlasništvo grofa Montecucolija. Hoće li se dakle proširiti park, a od nužde je, da se to učini, trebalo bi da pomenuto zemljište otkupi bilo općina bilo uprava hydropatskog zavoda. Dali bi općina htjela da to učini s obzirom na materijalne svoje prilike, to je dakako još pitanje, a ni uprava se zavoda ne bi u ovaj mah mogla dati na znatnije troškove u tom pogledu. U pravi čas nadjoše se međutim dva prijatelja Samobora, gg. kot. pristav Huth i kot. inženir Prister, koji su u zajednici kupili od grofa Montecucolija rečeno zemljište, pa će ga dati u zakup hydropatskom zavodu, da si ondje uredi perivoj. Time su novi vlasnici prepriječili, da ovo zemljište ne dodje u posve strane ruke, te da ga možda za uvijek ne izgubi hydropatski zavod. Gg. Huth i Prister, koji su se i kao javni zvaničnici svagda zauzimali za Samobor, pokazali su i ovim svojim činom, da im procvat i napredak Samobora leži iskreno na srcu.

† **Dr. Mato Matina**, bivši župnik kod sv. Petra u Zagrebu, umro je 5. pr. mj. u Chicagu, gdje je bio župnikom tamošnje hrvatske crkve. Upravo se spremao, da osnuje nedjeljnu i večernju školu za djecu Hrvata, koji stanuju oko crkve, kad ga smrt prekine u osnovama. Pokojnik poznat je bio i u Samoboru, jer je neko vrijeme pomagao domaćem župniku u duhovnoj službi. Laka mu zemlja!

Laskav sud o Samoboru. Ruski učenjak P. Z—j., koji je nedavno boravio u Zagrebu, te pohodio i druga bližnja mjesta, priopćio je u ruskom listu „Varšavski dnevnik“ više crtica o svom putu u Hrvatskoj. Tom se prilikom dotiče i Samobora, te zanosno slavi njegovu slikovitost i prirodnu ljepotu.

„Hrv. branik“ o Samoboru. Pretposljednji broj „Hrv. branika“ pun je hvale za naše trgovišta, naročito ističe razna društva, glazbu, romantično šetalište Anindol, (premda, kako kaže pisac, nije u dolu nego na brijegu) no odakle se pruža prekrasan vidik na Zagreb i okolinu. Svoje udivljenje nad ljepotom Samobora i njegovom urednošću završuje s poklikom: Živjeli • samoborski gradski oči!

Dražba jablana. Stoljetni jablani, što se ponosno dižu na sv. nedjeljskoj cesti, doživjeli su 26. pr. mj. osudni čas. Toga se dana obračunalo s njihovim životom i oni još danas čekaju samo dan, kad će ih konačno nestati s njihovih mjesta. Vršci se njihovi priklanjaju o vjetru jedan drugomu i stari nerazdruživi prijatelji pričaju si još drevne uspomene, prošle doživljaje, šapću si posljednje besjede prije svoga rastanka. Gledajući ih neprestano tamo od dobi, dokle sežu naše prve uspomene djetinstva, pričili smo se na njih i čisto nam ih je žao, da će ih uskoro nestati zauvijek sa vidika. No nitko nije vječan i svakoga od nas čeka jednaka sudbina: smrt. To će valjda tješiti i naše stare jablane u času, kad će sjekira u njihovo deblo, a tješit će ih valjda i to, što se za njih pred smrt pobudilo u svijetu veliko zanimanje. Došli na njihovu dražbu ljudi iz bliza i daleka. Cigani — koritari svake dobi već su se od rana jutra vidjevali ulicama i sa svojim kršnim pojavama svračali na sebe pozornost. Nanjušio njihov ciganski nos za dražbu jablana, pa došli cigane ča tamo od Čazme, Gjurjevca, Severina, Virovitice, Koprivnice, Pitomače i iz okoline bjelovarske. Našlo se na dražbi i mnoštvo seljaka, a nešto i građanskoga svijeta. Voditelj je dražbe bio kot. pristav gosp. Gustav Huth, koji je imao pune ruke posla, da miri gorljive dražbovače: cigane i seljake, koji su se jedni na druge neprestano ljutiti radi prevelikog „nabijanja“. Dražba je međutim obavljena u potpunom redu, te je prodano svih 225 jablana za dosta visoku cijenu od 2253 K 60 f. Jablani su se dražbovali u skupinama od 5 komada, te se postigla najviša cijena kod skupine sa 90 K, a najmanja 30 K. Od Samoboraca su izdražbovali pojedine skupine gg. Franjo Reizer ml., Filip Šimec i Nikola Čebušnik. — Dostali jablani smiju se rušiti, kad se prirod sa susjednoga zemljišta pobere, te za svaku eventualnu štetu odgovara dotični kupac. Jablani se imadu srušiti najkasnije do svršetka studenoga o. g. Dok se ne riješi prijeporno pi-

nijela predstavku na zem. vladu, da novac dobljen prodajom, pripadne njoj.

Zdravstvene prilike u Samoboru i njegovu kotaru bile su u mjesecu kolovozu povoljne. Najčešće su motrene bolesti probavila: katari želuca i crijeva, a i to od veće česti kod djece. Gotovo u svakom događaju bio je uzrok oboljenja preobilni užitak voća, a u jednome grozdju, koje nije bilo dovoljno oprano od zelene galice, kojom se loza škropila. S obzirom na to preporučujemo, da se prije užitka takovo grozdje stavi nekoliko časova u hladnu vodu, dok se galica otopi, a i poslije toga valja grozd svježom vodom polijevati. — Motreno je zatim nekoliko slučajeva domaće, popusljive groznice i to u mjestima, koja leže u blizini Save, a uzrok im je malarija, koja se radja na obali Save u t. z. Savišćima, koja nastaju za poplava. Od prijeljpljivih bolesti spomenuti je škrtlet, koja bolest postoji samo u jednoj kući u rastresenom selu Kladje, a u drugim je mjestima sasvim prestala. Dr. B.

Javna zahvala. Prigodom prve naše javne vježbe primili smo sa svih strana toliko dokaza prijateljskoga susretanja i bratske ljubavi, da nam je upravo nemoguće pojedince zahvaliti svim onima, kojima za uspjeh ovoga našega prvoga koraka pred širokom javnosti dugujemo veliku hvalu. Molimo dakle sve, kojih se tiče, da ovim putem primu našu zahvalu. — Posebno zahvaljujemo sokolskoj braći iz Zagreba, Karlovca i Stative, koja su, neplašeći se ni duga puta ni velikoga napora tom zgodom pohrlila u naš ubavi Samobor, te nas ovdje i svojim prisustvom i savršenom vježbom svojih junačkih mišica najbratskijim načinom poduprla. Hvalimo nadalje rodoljubnومه građanstvu Samobora, koje je u tako velikome broju pohrlilo na naše vježbalište i koje i bez posebna poziva okitilo svoje kuće hrvatskim trobojnicama, te nam tako iskazalo svoje simpatije. Hvalimo cijenjenim samoborskim društvima, kolikogod ih imade, što su svojim mnogobrojnim sudjelovanjem dokazala, da u nama gledaju sebe dostojna druga. Poimence pak hvalimo dičnoj „Jeki“, koja je osim toga i svojim skladnim pjevom uzveličala ovu našu slavu. — Zahvaljujemo i našoj patriotskoj štampi, koja je i nama u svemu bila najspremnije na ruku. — Svim onima, kao i svima, koji se nas na dan prve naše vježbe sjetiše bud usmeno, bud pismeno naša najsrdačnija hvala i naš sokolski: „Zdravo!“

„Hrvatski Sokol“ u Samoboru.
Sa samoborske željeznice. Tuže nam se, da se neki dan vozio u kupeju II. razreda uz putnike i — jedan bicikl, čiji se međutim vlasnik nalazio u III. razredu. Ne znamo otkada biciklima daju toliku čast na našoj željeznici! — Gdja. Šarić, udova četnika, zaboravila je u kupeju samoborske željeznice 28. pr. mjeseca putni haljetak modre boje. Tko ga je našao, umoljava se, da ga povрати vlasnici.

Unesrećen. Stjepan Domislović, učenik V. gimn. razreda iz Zagreba, hvatao je ribe dne 16. pr. mj. na desnoj obali Save, nad savskim mostom u opć. Stupnik, a iza toga pošao se i kupati. Čim je ušao u vodu potonuo je, te bude malo zatim iz vode izvučen mrtav. Svi pokusi, da se životu privede, ostali su bez uspjeha. Domislović je sahranjen na župnom groblju u Stupniku uz saučešće tamošnje inteligencije i oplakivan od svojih roditelja, rodjaka i saučenika. Dr. B.

Iskaz vjenčanil: Čelihar Franjo, poštanski službenik i Paulina Par. —

Iskaz umrlih od 1. do 31. kolovoza: Anastazija Kalingar, dijete polj., 3 mjeseca, Lešće. — Ana Bišćan, dijete polj., 14 mjeseci, Gradišće. — Josip Nemanić, postolarski naučnik, 17 i 60 god., Obrtnička ulica. —

Nadjeno. U Šmidhenovom kupalištu nadjena je srebrna narukvica. Vlasnik neka se javi kod trg. poglavarstva.

Društvene vijesti.

Prva vježba „Hrv Sokola“ u Samoboru. Prvi nastup našega Sokola bio je doista pred najširokom javnosti. Toliku množinu birana općinstva, što se sabralo u parku Šmidhenovoga kupališta, da prisustvuje prvoj vježbi Sokolovoj, mi u istinu nijesmo vični gledati ni na našim naj-

bijaše brojno i časno zastupan, a stranaca velik broj iz Zagreba, Karlovca i Jastrebarskoga. Sokolu su tom zgodom došla u pohode troja bratska društva: zagrebački Sokol pod vodstvom gg. zamjenika vodje Kosatika i učitelja Šulcea, te 60 članova; karlovački, na čelu sa starješinom g. Dr. Božom Vinkovićem i seljački Sokol iz Stative zastupan po svom vodji, ondješnjem učitelju g. M. Blaškoviću i 11 članova. Zastupan je bio i „Sokolski savez“ po tajniku g. dru. F. Bučaru i vodji g. Šulceu. Naš je Sokol dočekao bratska društva na kolodvoru i u Rudarskoj dragi. Na obim je mjestima pozdravio goste kićenom rodoljubnom besjedom starješina dr. Mijo Juračević, na koji je pozdrav toplo odzdravio u ime Zagrepčana dr. Bučar, a u ime Karlovačana dr. Vinković. Osim pomenutih društava prisustvovala su kod vježbe našega Sokola i domaća društva, poimence „Jeka“ i obrtno-radničko društvo „Napredak“ korporativno, a vatrogasno i vojno-veteransko društvo deputacijama. Spomenuti nam je, da su kuće, kraj kojih su polazile povorke, bile okičene hrv. trobojkama, a njima je bio urešen i gombališni prostor te kupališna šumica, koja je bila i inače ukusno uredjena trudom gg. A. Razuma, F. Hrčića i F. Prijatelja.

Tačno u 5 sati započela se po programu sokolska vježba. Iznajprie je nastupio stativski Sokol i izveo sasvim korektno svoje vježbe. Članovi su njegovi valjanom vježbom i zaptom te narodnom svojom nošnjom osvojili općenite simpatije. Oduševljeni pljesak pratio je kršne seljane iz Stative, kad su ostavljali vježbalište. Iza ove tačke došao je na red dječjački odjel. Bila je to dražesna slika, gledati male sokoliče, kako neustrašivo stupaju i paze na zapovijed svoga vodje. Njihova je vježba pobudila mnogo veselosti. Za uspjeh ide hvala gg. Bahovca i Godeca. Sada istupi samoborski Sokol, burno pozdravljen od općinstva. Vježbalo se u pet odjela: na preči, ručama, konju, u mačovanju i u skoku. Svi su odjeli pokazali osobitu spremu i vještinu, te je izgledaio više ko da gledaš starije prokušane sokolove, a ne tek mlado društvo, što prvi put stupa na poprište. Mnogo je priznanja dopalo odjel na preči (gg. Bahovec, Vukić, Grgas, Godec, Ivanjšćak Drag. i Rozenberg). Da su vježbe sviju odjela ovako lijepo ispale, zasluga je zagrebačkog prednjaka g. Jernejca u prvom redu, a onda još zaslužuju za ovaj uspjeh osobitu hvalu: marni vodja g. Razum, te neutrudivi prednjaci pojedinih odjela: gg. Bahovec, Paar, Hrčić, Čop i pl. Sullyok. Naš je Sokol bio kako za vježbe tako i iza nje burno aklamovan. Karlovački Sokol, koji je iza samoborskoga preduzeo vježbe, uvjerio nas je brzo da stoji na visini svoje zadaće. Njegova elegancija i sigurnost u izvajdanju vježbi zaista imponuje. Ne bi trebalo ni istači, da nas je zagrebački Sokol zadivio vanrednom svojom vještinom. Njegov odjel prednjaka zasvjedočio je vrhunac preciznosti. Najteže vježbe izveli su prednjaci zamjrenom lakoćom, neustrašivošću i otmjenom izvedbom. Posljednja tačka bijaše skupna vježba, kod koje je sudjelovalo u svem 90 članova. Razne kretnje izveli su Sokolovci po taktu glazbe u najvećem skladu i jedinstvenosti i uz sveudiljno oduševljenje publike. Stativski Sokol izvodio bi bio takodjer posebice vježbe po ritmu glazbe, no kako doznajemo, nijesu poslane pomutnjom stanovite note iz Karlovca, prema kojima su Stativčani uvježbani.

U svem je bilo nazočno 160 sokolovaca. Na preči ih je vježbalo 22, na ručama 21, na konju 26, u mačovanju 7, u skoku 30, a prednjački je zbor Zagrepčana sastojao od 11 članova. Istači nam je, da se naša srednoškolska mladež, u koliko je sudjelovala kod ovih vježbi, odlikovala takodjer lijepom vještinom i pokazala se svagdje na svom mjestu.

Na koncu ne smijemo prešutjeti, da je revni tajnik „Sokola“ g. Hrčić razvio kao takav živu djelatnost i time općem uspjehu mnogo pridonesao.

Iza vježbe održala se u čarobnoj kupališnoj šumici animirana zabava, koja je potrajala do kasno u noć. Na kolodvoru se s gostima oprosti podstarješina g. A. Razum, a odvratio mu je u ime zagrebačkoga Sokola g. Janeček.

„Hrv. Sokolu“ u Samoboru može se na uspjehu ove prve njegove vježbe samo čestitati.

Dobrovoljno vatrogasno društvo u Samoboru izaslalo je 13. pr. mj. u Petrinju odjel

proslave 25 godišnjice tamošnjeg vatrogasnoga društva. Od časnika pošli su onamo podzapovjednik Lesec, vježbemešter Toni i vodja Noršić.

Slavlje je u svakom pogledu lijepo ispalo. Gradjanstvo grada Petrinje natjecalo se, da iskaže što veću počast vatrogascima, kojih se ondje našlo iz svih krajeva domovine, pače i iz Bosne ponosne. Lijepa svota novaca žrtvovana je za ovu slavu vatrogasaca, koju je i gradsko zastupstvo i moralno i materijalno poduprlo. Naši su vatrogasci stekli u Petrinji uvjerenje, da ondje vatrogasce jednako štije i cijeni kako prvi gradjanin tako i posljedni radnik. Za proslavu je napisao hrv. književnik Zvonko Pužar iscrpljivu povijest vatrogasnoga društva petrinjskoga od njegova osnutka do danas i time u velike zadužio njegove članove.

Članovi su našega vatrogasnoga društva bili u Petrinji svagdje lijepo susretani i dočekivani, a posebnu hvalu u tom pogledu duguju tamošnjem ravnateljcu bolnice g. Dru. Martinu Juranoviću, zetu našeg vrijednog sugradjanina gosp. Francekovića. Pomenuti je g. liječnik pokazao prema samoborskim vatrogascima osobitu gostoljubivost i iskrenu prijateljsku susretljivost. Premda zaokupljen zvaničnim svojim dužnostima svaki je slobodni čas, koji mu je preostao, žrtvovao za naše požarnike, te učinio sve, kako bi im boravljenje u Petrinji bilo što ugodnije i od trajnije uspomene. Bila mu za ovu lijepu pažnju izrečena u ime zapovjedništva našeg vatrogasnoga društva najtoplija hvala!

Petgodišnjica. Dne 3. o. mj. slavi pučka knjižnica i čitaonica (Gornji kraj) svoju petgodišnjicu. Članovi će njeni prisustvovati k zahvalnoj službi božjoj u 9 sati. U pet sati poslije podne održat će se redovita godišnja glavna skupština.

Prosvjeta.

„Hrvatski pravnik“ Pod ovim je imenom počeo izlaziti u Zagrebu mjesečnik, koji ima da popularnim načinom prikaže našem narodu pravne uredbje, naročito da ga upućuje u svim pitanjima gradjanskoga, kaznenoga, trgovačkoga, mještenoga, upravnoga, financijskoga i državna, te narodnog gospodarstva. Urednik je i vlasnik lista dr. Stj. Ortner, a stoji do svršetka ove godine 1 K. — Kako se danas svatko mora da zanima za javni život, jer je s njim u neposrednom dodiru, ovaj će list mnogomu dobro doći, jer će u njem naći i savjeta i pouke u životnim svojim potrebama.

Obstar Jelačić u narodnome kolu. Napisao Zvonimir Pužar. Tisak i naklada Janka Dujaka u Sisku. — Pisac, koji je nedavno napisao izvornu pripovijest iz hrvatske prošlosti. „Cvijeta Brestoskova“, izdao je opet na svijet knjižicu gornjega imena, koja će naročito u Banovini, gdje je slavni Jelačić bio pukovnikom, naći puno odziva. Stvarcu preporučujemo i našim čitačima. Knjižica stoji 20 fil. — cijena doista minimalna, ako se uzme u obzir, da je tiskana na dosta finom papiru i da je ukusno opremljena.

Pozivi na pretplatu. Nikola Milan, um. nadredatelj hrv. kazališta, oglašuje, da će za mjesec dana izdati knjigu o začetku i razvitku Hrv. kazališta. Cijena će biti knjizi 2 K, a predbrojbe se upravljaju na pisca, Ilica, 28. Toplo preporučujemo našem općinstvu, da podupre pisca što obilnijim narudžbama na ovo književno djelo, koje će biti od nemale važnosti za svakoga koga zanima kulturni napredak našega naroda. Ravn. učitelj u Grubišnom Polju V. Klemen poziva na predbrojbu tjednika, koji će od početka ovoga mjeseca izlaziti pod njegovim uredništvom. List će nositi ime „Učiteljski glasnik“ a imao bi zastupati učiteljske interese. Godišnja mu je cijena 8 K.

Gospodarstvo.

Šljivin savijač.

Ove godine imade veoma malo voća. Jabuka nema ništa, kruški nešto malo, a isto tako i šljiva. Tu i tamo u kakovu zaklonu ili u kakovoj uvali, ima šljiva nešto obilnije, jer su ostale sačuvane od škodljivih vjetrova. No i to malo voća, što ga imade, nije zdravo: većinom je crvljivo, te otpada još prije, no je dozorilo. Po narodnom mišljenju bila bi tomu kriva kiša, koja je na veliki petak padala. Ali ako je tko

veliki petak prekrasno vrijeme, pa ipak bude voće crvljivo, i obratno: može ostati zdravo voće, ma da je i najjače lijevala kiša na veliki petak. Da povoljno vrijeme može da znatno utječe na obilje roda, neosporivo je; ali je isto tako utvrđeno, da voće ne postaje crvljivo od toga, što je na veliki petak padala kiša. Drugi je tomu uzrok, pa želimo, da ga upoznaju naši gospodarji.

Kad se na šljivama zavrtao mladi plod, dolazi joj rado u pohode mali jedan lepirić, a zovu ga šljivin savijač (Pflaumenwickler, — Grapholita funebrana). Danju se obično sakriva, ali zato je noć njegova. Tada on neumorno pruhče s grančice na grančicu, tražeći zelene i male još plodove, kojima će ženka povjeriti svoje potomstvo. Raskriljen mjeri ovaj leptirić nešto preko 14 milimetara, dok mu je tijelo jedva polovinom tako dugo. Gornja su mu krilača tamno pepeljasta sa sredjim poprječnim prugama. Oku slična šara u donjem vanjskom kutu dosta se slabo ističe, te se od ostale plohe mrtvo olovasto i blijedo žuto prelijeva. Donja strana leptira smeđe je siva.

Kad leptirica ovoga savijača imade da nese jajašca, obilazi ona po mladim plodovima šljivinim. Na izabranom plodu snese po jedno jajašce i priljepi ga za kožicu, da ga kiša ili vjetar ne zbaci. Obavivši to, zadovoljila je brižljiva majka svoju dužnost za potomstvo, ne bojeći se, da će joj stradati od gladi. Za kratko vrijeme izmilji iz onoga jajašca sitna gusjenica. Nije ona dlakava, kao što su obično gusjenice, nego je posve gola, pa je zato drže za crva. Kada potpuno odraste velika je 12 milimet. Glava joj je tamnija, a tijelo joj je po hrptu kao meso crveno, a prema truhu sve bjelije. Tek ugledavši svijetlo ovoga svijeta, poželi si mali stvorak hrane, pa ga zato eto do šljivine petljice, te se tik do nje zarije u mladi mesnati plod. Od toga časa nalazi on u onome plodu sve, što mu je potrebno za njegov opstanak: i stan i hranu. Od zadobivene rane mladi plod doduše strada, ali uslijed velikog pritoka sokova on ipak i dalje raste. No daljnji njegov razvitak nije više pravilan, bolest ga razara, te on i prije reda počne da zori. Po takvim šljivama prospe se onda prvo modriilo. Mnogo oko veselo zaigra, opazivši lijepo ono modriilo medju zelenim lišćem krošnjce. I potresavši malo samo stablom, popadat će oni tobože zreli plodovi. Ali koliko li razočaranje, kad — raskolivši svaki ovaj plod — nalazimo u njemu pokraj koštice crvenoga „crvića“, gdje se uznemiren koprca od bojazni i nastoji da umakne. Plod je iznutra pun izmetina, što nam još bolje potvrđuje, da se gusjenica obilno tovila slatkim i sočnim šljivinim mesom.

Svi crvljivi ili bušljivi (= pišljivi) plodovi otapanu prije reda sa stabla, a s njima i gusjenice, što u njima prebivaju. Našavši se na tvrdu tlu, znadu gusjenice, da više nijesu tako sigurne za svoju glavu, pa da im zato treba potražiti drugo zaklonište. Stoga izidju iz dotadanjega svoga ugodnoga prebivališta, a zavuku se u kakovu raspuklinu duboko pod koru na stablu, da se često baš čuditi moramo, kako su mogle onamo dospjeti. Priredivši si tako zgodno skrovište, i opredavši se zapretkom, probavi gusjenica u njemu zimu, a pod konac proljeća postane savršen leptir, pa već mjeseca lipnja liječe po voćnjaku.

Leptirica šljivina savijača redovno najradije polaže svoja jajašca na šljive; ali je ipak već dosta puta opaženo, da ona priljepi jaje i na plodove crnoga trna, što više da ne zazire ni od kajsija. Ipak to biva dosta rijetko.

Naši šljivci već desetak godine dosta slabo rode. Ne ćemo ovdje sada isticati, koji su sve tomu uzroci, jer to u ovaj članak ne spada; nego moramo naglasiti: ne želimo li da nam ne podje po zlu i ono malo šljiva, što ih se na voćki zavezalo, treba da ih branimo od ovoga njezina neprijatelja. Prije svega treba stablo — kada se plod začeo modriti — lako otesati, da s njega otrunimo sve crvljivo voće. Ovo se niipošto ne smije ostaviti na tlu pod voćkom, jer bi se gusjenice mogle opet dovući na stablo. Nego valja sve prerano dozrele šljive pokupiti, i dati svinjama za hranu. Mogu se upotrebiti i u drugu koju svrhu, samo treba prije svaku napose raskoliti i očistiti od izmetina, a „crva“, koji se u njoj nalazi valja uništiti. Ove šljive mogu se upotrebiti i za rakiju ili za sušenje. Ima ljudi, koji se ne

onda s drugim zajedno pomiješaju i prodaju. Samo se sobom kaže, da je ovaki posao sramotan te nedostojan poštena gospodara. Za trgovinu valja upotrebiti samo zdravu i besprikornu robu, a lošiji plod neka se potroši kod kuće. Osim toga dobro će biti, da u isto vrijeme oko stabla šljivina obavijemo i dobro privežemo decimetar široku suknenu krpku. Pod njom će se medju dlačicama ili pukotinama kore nastaniti mnoga gusjenica, kojoj je pošlo za rukom umaknuti prije ili kod otesanja ploda.

Naravno, da će sav ovaj rad biti okrunjen pravim uspjehom samo onda, ako ga budu provadjali svi gospodarji složno i savjesno, a ne samo pojedinci.

Gospodari samoborskoga grada spram gradjana.

Napisao Vjekoslav Noršić.

1. Kristofor Ungnad. (1578.—1588.)

(Svršetak.)

Da se jasnije vidi, koliku su ovaj put Samoborci pretrpjeli štetu navest ću iz Mokrovićeva izvještaja pojedine gradjane, koji su prilikom ove otimačine stradali. Jurju Valentinčiću otmu 64 snopa heljde; Nikoli Gomilcu 1 kola zobi, 2 kabla i 6 pinti vina; Tomi Gomilcu: 1 kola zobi u snopovima, 2 kola pšenice, 1 kola heljde, 2 kabla i 6 pinti vina i 3 kola sijena; Ivanu Robnaru: 3 i pol kabla vina; postolaru Ambrozu: 2 kola sijena; Tomi Grudenu: 15 kola žita, 6 kola heljde, 3 1/2 kabla vina, 2 kola sijena i 1 kola slame; Ivanu Čudovcu (Chudovec): 1 1/2 kabla vina; Ivanu Pljuču: 8 kola žita i heljde u snopovima, 3 kabla vina, a k tome mu porušije i pivnicu; Nikoli Galjuku: 4 kola sijena, 1 kola heljde, 2 1/2 kabla vina i prisile ga, da je morao gradskomu vrataru dati četiri para potplata; Nikoli Pljuču: 4 kola sijena; Jurju Murniću: 2 kola žita i heljde u snopovima; Ivanu Vukoviću: 20 kola žita i heljde u snopovima, 8 kola vršenog žita i zobi, ter 8 kola sijena; Blažu Jakovliću: 2 1/2 kabla vina, 5 vozova sijena; Marku Kuždelaču: 2 1/2 kvarta vršenoga žita i 2 1/2 kabla vina; Petru Valentiću: 2 kola žita u snopovima; sucu Bartolu Glasiću 4 kvarta vršenog žita, 1 kabal i 4 pinta vina; Matiji Šamcu: 1 kabal i 5 pinti vina i dva voza sijena; udovi Juraja Gomilca: 1 1/2 kabla vina; Ivanu Ložaku: 2 kabla vina; Valentu Hruškoci-u: 100 kvarta žita u snopovima, 15 kvarta pšenice i 26 kola heljde; Leonardu Prišlinu: 8 kola pšenice u snopovima; Nikoli Sušek: 8 kola sijena, 9 kabli vina, 7 kvarta vršenoga žita i 2 kola zobi u snopovima; Matiji Haraguzu: 5 kola zobi i heljde u snopovima; Stjepanu Vukoviću: 2 kola sijena, 5 kvarta vršenoga žita i 3 kabla vina; Ivanu Krolotoviću: 2 kola žita i 5 kabli vina; Gašparu Cvetkoviću: 2 kabla i 6 pinti vina i 1 kola sijena; Tomi Sečnu: 1 kabal vina; Matiji Janšekoviću: srušiv vrata od podruma 1 i pol kabla vina; Juraju Dristaku: 20 kvarta vršenog žita, 8 kvarta zobi, 4 kola pšenice u snopovima, 4 kola heljde i 14 kola sijena; Kristofu Jankoviću: 1 1/2 kabla vina, koje si je on natrag otkupio; i konačno Ivanu Dorkinu 3 1/2 kabla vina. — Zaista ovo nasilje bijaše veliko, a Samoborci su baš pred zimu ostali bez kruha i vina i hrane za blago.

Nezasitnomu Ungnadu to još ne bijaše dosta. On i nadalje muči i plijeni uboge Samoborce usuprot najstrožih kraljevih opomena i groznja. Već sljedeće godine 1587., oko Ivanja, pozove gradski prefekt u Ugnadovu kuću u Samoboru nekoje gradjane kao: Franju Pisalića, Marka Pljuča, Valenta Hruškocija, Martina Žganjarića, Juraja Valentinčića, Leonarda Prišlina, Kristofa Junkovića, Ivana Kostolovića i Stjepana Vukovića, pod izlikom da će riješavati nekoje parnice. Ovi ne sluteći ništa zla dodju zbilja u Ugnadovu kuću, al budu svi do jednoga od njegovih ljudi pohvatani i odvedeni u grad u teško ropstvo. Oružanim slugama i gradskim čuvarima zapovjedl zatim prefekt, da navale na kuću gradjanina Filipa Surića. Oni to drage volje učine; otmu jednu slaninsku kožu i zapale mu staju. Sva je sreća, što su susjedi odmah priskočili u pomoć ter vatru ugušili, dok još nije preuzela jači mah.

Još nijesu pravo Samoborcima zacijelile rane, već im Ungnad zadaje nove. On šalje par dana prije Velike Gospe opet svoje činovnike, družinu i preko 100 vojnika sa mnogom kola,

da haraju i plijene samoborsko polje. I zbilja poharaju tako strašno polje kano da je turska vojska preko njega prošla, a mnogo kola sijena, ječma, pšenice i zobi odvezu sa sobom. — Iz gradjanskih vrtova pukali su luk i razno povrće, a u dvorištima tukli i ubijali kokoši, guske i drugu domaču živinu. Ovi strašni prizori ponavljali su se kroz par dana. — Kako su već Samoborci bili zdvojni, vidi se najbolje iz molbe od 3. listopada 1587. upravljene na kralja. U toj molbi pišu oni kralju, da bi im bilo bolje, da im je Turčin dva, tri puta sve njihovo spalio, nego već preko devet godina trpjeti ovako nečuveno tiranstvo nasilja i otimačine. U istoj molbi tuže se, da Ungnad, usprkos kraljevoj zapovijedi, nije još do danas njihovih sugradjana riješio okova i pustio iz tamnice, već da ih njegovi činovnici svaki dan sve većma muče. Kad su, vele nadalje, na dan sv. Mateja apost. i evangj., u ime svojih utamničanih sugradjana u Zagrebu na saboru predali staležima molbu, da se oni zauzmu za njih kod Toma Erdödy-a, ovaj im je doduše dopustio, da se njihova prošnja staležima pročita, ali bez ikakvoga tumačenja; a izaslanicima samoborskima ne dopusti niti riječi progovoriti. Napokon mole kralja, da ih uzme u zaštitu i da se zauzme za njih, i da brani njihov imetak, da ga sasma ne izgube; inače će biti prisiljeni preseliti se drugamo, pa će i tursko tiranstvo laglje podnositi nego Ungnadovo, koji se niti Bogu, niti vladaru svome ne pokorava. Zaista ova molba, kad je čovjek čita, mora da je sa suzama pisana i pokazuje nam more žukoća i britkosti, koje su naši predji trpjeli od čovjeka tudjinca.

Još nam se spominje iza toga po koja nepravda, ali rijetko. Kao da se i sam Ungnad već umorio mučeci Samoborce ili ga je teška bolest ukrotila.

Sljedeće godine 1588. umrije silnik samoborski Ungnad, a u posjed samoborskoga grada i imanja dodje njegov zet ban Toma Erdödy.

Kakav je bio Toma Erdödy prama Samoborcima, prikazat ću drugi puta.

Popis ljetovališnih gosti.

(od 1.—15. kolovoza).

Brunner Julijana, krojačica, Beč. — Dokan Nikola, kr. sudbeni pristav, Ilok. — Gedeon Jelisava, supruga bravara, sa 3 djece, Wyhen, Ugarska. — Gigger Dragutin, posebnik, Cili. — Javurek Anka, supruga tapetara, sa 3 djece i služavkom, Karlovac. — Körösi Šandor, kr. profesor, sa suprugom i dvoje djece, Budimpešta. — Lovrić Anka, posebnica, Osijek. — Matagić Josip, učitelj, Vugrovac. — Pažur Josip, svećenik, Zagreb. — Puhovsky Angjela, učiteljica, Osijek. — Philipp Emil, pomorski upravni pristav I. razreda, Pula. — Raizner Lujo, gimnazijalac, Zagreb. — Raizner Vladimir, realac, Zagreb. — Roller Gizela, supruga trgovca, sa majkom, 1 djetetom i služavkom, Zagreb. — Smoli Stjepan strojovodja u tvornici koža, sa suprugom, Baja. — Sešić Gijuro, abiturient, Irg. — Steinberger Mihalj, stolar, Černembl. — Wiesner Robert, posebnik, Beč. — Wiesner Edgar, trgovac, sa suprugom, 4 djece i služavkom, Beč. — Jokić Ljudevit, željeznički mjernik, sa suprugom i sinom, Budimpešta. — Wolf J., trgovac, Mitrovica. — Kaufmann Mirko, ravnatelj pom. ureda kod kr. sudb. stola., sa suprugom i 3 kćeri, Zagreb. — Wölfl Pavao, rav. učitelj, Krapina. — Rihard Walter, kr. savjetnik, sa suprugom i djecom, Zagreb. — Katthe barunica Metzger, Zagreb. — Fanni Cimpaneriu, kći generalnog pošt. inšpektora, Sarajevo. — Aleksandar grof Christalnigg, c. kr. kapetan. — Mavro Radoslav, umjetni bravar, sa 2 djece, Zagreb. — Louise Auer, posebnica, Zagreb. — Hugo Bernstein, djak, Zagreb. — Klementina Lukšić, glumica, Karlovac. — Micika Marjanović, kćerka odjelnog predstojnika, Zagreb.

Samoborska lokalna željeznica.

Vozni red.

(Vrijedi za mjesec rujan, listopad, ožujak i travanj.)

Odlazak iz Samobora:

U 5:30 u jutro, 8:30 prije podne, 1:10 poslije podne 7:00 u večer. — Osim toga nedjeljom i

blagdanima u 10:00 u večer (u rujnu); u 8:35 u večer. (u listop. ožujku i travnju).

Odlazak iz Zagreba:

U 7:00 u jutro, 11:30 prije podne, 2:40 poslije podne, 8:30 u večer. — Osim toga nedjeljom i blagdanima u 2:20 poslije podne.

Po visokoj kr. zem. vladi proglašena ljekovitom vodom rudnicom

Apatovačka kiselica

Naravna alkaličkomuriatična litijaka kiselica. **Glasovito** sredstvo kod svih bolesti probavnih organa i grkljana, proti ulozima i reumi, kod želučnog, plućnog, crijevnog i svih drugih katara, proti hemoroida, kod boli bubrega, mjehura, kamenca, šećerne bolesti zrnatih i nateklih jetara. Prokušano, izvrsno i neatkrijljivo sredstvo kod spolnih i mnogih drugih ženskih bolesti.

Nagrđjena sa 15 zlatnih kolajna.

Najbolje stolno piće. **Ljekovita voda.**

Od prvih liječničkih autoriteta preporučena, te preporučena izvrsno i neatkrijljivo sredstvo.

Upraviteljstvo vrela apatovačke kiselice, ZAGREB, Ilica broj 17.

Dobiva se u svim ljekarnama, trgovinama mirodija, restauracijama i gostionama.

Skladište svih vatrogasnih sprava i gospodarskih potrepština

Podružnica **R. A. SMEKAL** Podružnica

ZAGREB, Frankopanska ulica br. 9.

Najnovije!

„PATENT SMEKAL“

Štrcaljke sa ravnotezom najnovijeg sustava za prijenos umanjene radne snage od 40%, koje s desne i s lijeve strane vodu sišu i dižu, te okretanje nepotrebno.

Sustav odlikovan 1903. sa prvom počasnom diplomom i zlatnom kolajnom.

E. Presečky,

SAMOBOR

trgovina mješovitom robom

na veliko i na malo

kao i prodaja raznih vina iz vlastitih vinograda, stavlja do ugodna znanja p. n. gospodi učiteljima i roditeljima, da imade veliku zalihu školskih knjiga i pisanaka po najnovijoj vladinoj naredbi kao i sve druge predmete za školsku mladež kao: pera, olovke, brisaljke, papira, držala i t. d.

Hydropatički zavod

U SAMOBORU

u blizini glavnoga grada ZAGREBA, u prekrasnom, šumovitom, gorskom kraju. Uzduh pun ozona. Željeznička stanica u mjestu.

Lječilišni zavod uredjen u najmodernijem stilu, otvoren je 30. kolovoza o. g.

Način liječenja: Najnovije instalacije za hidro- i elektroterapiju, napose galvanizaciju, faradizaciju i električne kupelji. Kupelji sa ugljičnom kiselinom, zračne i sunčane kupelji, kupelji u vrućem uzduhu, parne kupelji, masaže.

Liječe se: Sve bolesti živčanoga sustava (izuzevši duševne bolesti); bolesti srca; plućne bolesti (osim tuberkuloze), sve vrste asthme i emphysema; bolesti probavila, napose kronički katar želuca i crijeva, bolesti bubrega, mjehura i t. d., bolesti slabokrvnosti, prevelikog tustva, kroničke otokine elozene i diabetosa; nadalje podagra (Gicht), Ischias, raumatičke bolesti, kljenuti i neuralgije. Primaju se rekonvalescenti radi oporavka iza teških bolesti.

Svekolike se procedure obavljaju samo uz liječničku ordinaciju i liječnički nadzor.

Zavodski je liječnik: **Dr. Miho Juratović.**

Bolesnicima, koji namjeravaju započeti liječenjem, daje nužne informacije u pogledu stanova i hrane

Uprava hydropatičkoga zaveda u Samoboru.

„Indra Tea“

uzimam najradje,

jer je

najbolji čaj!

Dobije se u ljekarni.